

VRUCHT VAN 100 JAAR MAATSCHAPPELIJK WERK: HET MULTIMETHODISCH PRAKTIJKMODEL

'Het gaat erom dat je methodisch te werk gaat op grond van wetenschappelijke inzichten en praktijktheorieën die geleidelijk aan in het werk ontstaan zijn.'(Marie Kamphuis, in een radio-interview met Ischa Meijer 1993)

Het maatschappelijk werk heeft in haar geschiedenis veel heen en weer gelaveerd tussen aandacht voor het persoonlijke, het maatschappelijke dan wel de wisselwerking tussen beide. Overeenkomstig de op dat moment in de mode zijnde sociaal-wetenschappelijke benadering vierde in het werk de psychologisering, therapeutisering dan wel de sociologisering hoogtij. Een bonte verzameling van methodes, modellen en systemen, die tamelijk willekeurig werden toegepast, was het resultaat. Herman de Mönnink pleit ervoor om op de drempel van de volgende eeuw deze waaier van bestaande maatschappelijk werk methodes nu eens systematisch te ordenen in wat hij noemt een 'multimethodisch praktijkmodel.

Herman de Mönnink

In de vorige eeuw stond het maatschappelijk werk nog in de kinderschoenen. Het werk gebeurde vanuit (kerkelijke) liefdadigheid en de ouderwetse burgerlijke armenzorg en was dikwijls neerbuigend of vernederend van aard. Rond de vorige eeuwwisseling begon het maatschappelijk werk zich echter steeds meer los te maken van de normatieve, kerkelijke liefdadigheid om te gaan professionaliseren. Er was behoefte aan een theoretisch kader en een welomschreven methodiek. In 1899 werd in Amsterdam de eerste School voor Maatschappelijk Werk opgericht. Na de eerste wereldoorlog kwamen er enkele nieuwe scholen bij, maar vooral na de tweede wereldoorlog was er een snelle groei. In 1946 waren er acht scholen voor maatschappelijk werk en in 1956 was dit aantal toegenomen tot dertien. De oprichting van een afzonderlijk ministerie voor Maatschappelijk Werk in 1952 wees ook al op de toenemende betekenis van het werk. Momenteel zijn er 23 scholen voor maatschappelijk werk.

Geconfronteerd met de dagelijkse realiteit van werkvelden als de eerste lijn (AMW), ziekenhuizen, vrijwillige en justitiële jeugdzorg, psychiatrie, drugshulpverlening en opvangcentra vragen maatschappelijk werkers zich af: wat kan ik voor een ander doen? Dat deze praktische en helpende houding van alle tijden is wordt fraai geïllustreerd in onderstaand citaat uit het medisch maatschappelijk werk anno 1921:

L.S.

Vooraf moge gaan een woord van hartelijken dank aan het Burgerlijk Armbestuur, den Gem. Gen. Dienst, den Armenraad en de Katholieke en Neutrale Instellingen voor hunnen buitengewone medewerking. Het Burgerlijk Armbestuur o.a. is mij, bij een geval - wat ik gaarne meedelen wil, zéér ter wille geweest.

Aan ons Gasthuis meldde zich een vrouwtje, het voelde zich ziek en vroeg geneeskundige hulp. Al spoedig bleek het, dat maatschappelijke hulp, méér noodig was dan geneeskundige. De vrouw was weduwe met vijf kinderen van 6 tot 10 jaar. Zij woonde in een scheepje, waarvan het voor-onder (kajuit zou te mooi klinken) 1 1/2 bij 2 M. was, en waar zes personen dus moesten eten, slapen, enz. De vrouw had voor haar vijf kinderen 1 1/2 jaar de kost

opgehaald door met haar scheepje turf te vervoeren. Maar tengevolge van de algemeene malaise raakte zij haar broodwinning kwijt. Al heel spoedig bracht ik een bezoek aan het scheepje. Welk eene woning. Wat kan Maatschappelijk Werk hier alleen uitrichten, zoo dacht ik; ik ging naar het Burgerlijk Armbestuur en bepleitte mijn zaak; van alle zijden beloofde men mij hulp. Ons eerste plan was de vrouw aan een ander scheepje te helpen, opdat zij, ook met een ander artikel dan turf, in haar levensonderhoud kon voorzien. Inmiddels werd de toestand van ons vrouwtje ernstiger, zoodat de dokter dacht, dat van varen wel geen sprake meer zou zijn. Wat nu gedaan? De vijf kinderen in een gesticht plaatsen? Dat is spoediger gezegd dan gedaan tegenwoordig. En zou het bovendien niet jammer zijn, zoo'n aardig gezin uit het verband te rukken? Het scheepje ombouwen in een woonscheepje! Op dit lumineuze idee bracht mij een ambtenaar van het Burgerlijk Armbestuur. Maar wie zal dat betalen? Onze kas liet een dergelijke uitgave niet toe! Om kort te gaan, ik nam mijn toevlucht tot onze Secretaresse; door haar bemiddeling kreeg ik f 300.- en ons Burgerlijk Armbestuur gaf mij het ontbrekende om onze plannen ten uitvoer te brengen. Sedert korten tijd wonen nu moeder en kinderen in hun wel klein, maar knus en zindelijk woonscheepje. Wij zullen haar nu nog aan een ijskarretje helpen en wij hopen dat zij veel klantjes voor ijsco zal krijgen en hierin broodwinning zal vinden.....

Ik zou U vele gevallen kunnen opnoemen, waarin alle pogingen om verkeerde toestanden recht te zetten, vruchteloos bleven, doch waartoe dient het? Over de teleurstelling daarvan zetten wij ons maar zoo spoedig mogelijk heen en vatten met moed een volgende zaak weer op. Vermeldenswaard is nog wel dat wij door de veelomvattendheid van ons werk zoo dikwijls in aanraking komen met de nieuwe armen, met mensen van wie anders nooit iets zou zijn te weten gekomen. Bij ziekte, vooral van langeren duur, worden menschen in de Gasthuizen dikwijls zoo vertrouwelijk, ze vertellen dingen waarvan men anders niet hoort. Voor zulke menschen dan iets te kunnen doen, is zoo heerlijk! Het is trouwens het hoofddoel van ons werk: "hulp verleen en aan zieken tijdens hun verblijf in het Gasthuis". De slechte omstandigheden waarin sommige kinderen verkeerden te verbeteren of hen eraan te onttrekken levert dikwijls groote moeilijkheden op. Als dit uiteindelijk is gelukt en de kinderen zijn in geschikte inrichtingen geplaatst dan komt men voor gevallen te staan dat de ouders de kinderen gaan terugvorderen omdat ze op een leeftijd zijn gekomen dat ze hun kunnen meehelpen iets te verdienen, en wat dan jaren geduurd heeft om goed te maken, wordt soms in dagen weer bedorven.

Ook ben ik zeer dankbaar voor de welwillende medewerking die ik steeds van de Eerwaarde Zusters en H.H. Doctoren mocht ondervinden. Moge het Maatschappelijk Werk zich steeds verheugen in toenemende belangstelling en onder Gods Zegen zich meer en meer ontwikkelen.

M.M.A. Elsenburg. Zuster voor Maatschappelijk Werk O.L. Vrouwe Gasthuis

Amsterdam, januari 1921

Deze fragmenten uit het jaarverslag van het OLVG uit 1921 laten niet alleen zien dat het werk toen al stond voor het op praktische wijze cliënten tot hun recht laten komen. In deze casusbeschrijving zijn ook veel spanningsvelden uit het huidige werk zichtbaar: de medische diagnostiek versus het psychosociaal taxeren, het individu versus het gezin (de ouders die kinderen terugvorderen), het materiële versus het immateriële, het zelfbepalend vermogen versus pleitbezorgen, thuis laten versus uithuisplaatsen (en de moeilijkheid kinderen geplaatst te krijgen: toen al). Kortom, in een notendop worden kwesties aangeroerd waar later complete

methodische modellen van het maatschappelijk werk voor ontwikkeld zijn met het casework-model als onvervangbare basis.

In het huidige maatschappelijk werk is het 'psychosociale' nog altijd de kern van het beroep: aandacht voor de persoon-in-wisselwerking-met-de-omgeving. In haar geschiedenis pendelde het werk nogal eens heen en weer tussen aandacht voor het maatschappelijke, het persoonlijke dan wel de wisselwerking tussen persoon- en omgeving. Bij vlagen is er sprake geweest van psychologisering en therapeutisering, of sociologisering zoals in de jaren zestig en zeventig toen alles aan de maatschappelijke structuur lag (op een aantal opleidingen werd in die periode individuele supervisie als 'navelstaarderij' afgeschaft, omdat alles met de kapitalistische structuur samenhang). De literatuur in de opleidingsbibliotheken weerspiegelt deze psychosociale optiek: enerzijds kasten vol boeken over armoede, criminaliteit en racisme, anderzijds kasten vol met individuele en gezinstherapieliteratuur.

Driftmonsters en gedragsrobots

Van meet af aan werd in de opleidingen voor maatschappelijk werk groot belang gehecht aan kennis uit wetenschappen als (sociale) psychologie, pedagogiek, sociologie, economie, politicologie en filosofie. Op een chronologische rij gezet zijn de volgende kennisbronnen voor de methodiekontwikkeling in het maatschappelijk werk van belang geweest:

- de psychoanalyse (Freud)
- neo-Freudianen (Jung, Adler, Hartmann)
- het behaviourisme (Skinner, Pavlov)
- de humanistische-existentiële psychologie (Maslow, Rogers, Frankl en Perls)
- de cognitieve psychologie (Ellis, Meichenbaum)
- de communicatie- en systeemgerichte psychologie (Watzlawick)
- het symbolisch interactionisme en de roltheorie (Goffmann en Rubin)
- de maatschappijkritische psychologie
- het constructivisme.

In de eerste helft van de twintigste eeuw werden maatschappelijk werkers voornamelijk onderwezen in de psychoanalyse van Freud. Freuds verdienste was de aandacht voor de menselijke geest, voor het onbewuste, de vroege jeugd als basis voor het latere geestelijke leven en de techniek van de psychoanalyse. Gaandeweg wonnen andere stromingen terrein. Zo zette het behaviourisme zich af tegen de 'zachte' begrippen van de psychoanalyse. Driften, het bewustzijn en het onderbewustzijn, catharsis, overdracht en tegenoverdracht waren in de ogen van de behaviouristen te subjectief en onwetenschappelijk. Daarom werkten zij via dierproeven in laboratoria aan het objectiveerbaar maken van het menselijk functioneren. Zij beperkten zich tot het waarneembare menselijke gedrag en tot leerprocessen: als gedrag aangeleerd is, dan kan het ook afgeleerd worden en weer nieuw gedrag aangeleerd. De humanistische psychologie - ook wel omschreven als de derde weg in de psychologie - reageerde weer op haar voorgangers: zij vonden dat zowel Freudianen als behaviouristen de mens reduceerden. De Freudianen beperkten de mens tot een driftmonster dat uiteindelijk toch altijd geregeerd werd door onbewuste driften, waarbij een 'koude jeugdstart' een slechte basis legde voor later; de behaviouristen reduceerden de mens tot een 'gedragsrobot'. De humanistische psychologen wilden aandacht voor de gehele mens, zij wilden persoonlijke groei (zelfactualisatie) bevorderen en zij onderstreepten het belang van de belevingswereld (gevoel). Frankl benadrukte met zijn logotherapie de behoefte van de mens aan zingeving; Maslow beschreef de behoeftehiërarchie waarbij de mens pas aan geestelijke noden zoals

persoonlijke groei toekomt als materiële behoeften aan onderdak, eten, enzovoort vervuld zijn; Perls benadrukte in de Gestalttherapie dat de mens zijn eigen verantwoordelijkheid moest nemen door in het hier-en-nu zelfbewust te reageren. Zijn zogenaamde 'gestaltgebed' is in dit opzicht illustratief:

*I am I and you are you
I am not in this world to live up to your expectations
and you are not in this world to live up to mine
I do my thing, and you do your thing
If by chance we should meet
It's beautiful
If not, it can't be helped*

Ondanks het inzicht in vroeger (Freud), het aanleren van assertief gedrag (behaviouristen) en het doorgronden van de belevingswereld (humanistische psychologie) bleken er toch ook nog vaak gedachten 'tussen de oren' te zitten die blokkerend uitpakten. Duidelijk werd dat de menselijke denkprocessen van groot belang waren voor het ontstaan en het verhelpen van problemen. De cognitieve psychologie is de verzamelnaam voor de psychologische stroming die zich op allerlei psychologische functies richtte zoals het geheugen, de taal, selftalk (innerlijke dialoog).

In de loop van de jaren vijftig werd ook steeds meer bekend over de invloed van communicatie op het ontstaan, in stand blijven en verlichten van menselijke problemen. Een doorbraak in Nederland vormde het boek van Paul Watzlawick *De pragmatische aspecten van de menselijke communicatie* dat menig student maatschappelijk werk toentertijd moest doorploegen. De ontelbare gezinsbegeleidingsboeken die daarop volgden maakten duidelijk dat de communicatie binnen gezinnen en familie, binnen de partnerrelatie en het sociale netwerk als geheel een tot dusver nauwelijks ontgonnen terrein in de psychologie en de hulpverlening was.

Daarnaast werden in de sociologie 'het symbolisch interactionisme' en verschillende organisatietheorieën ontwikkeld die het rolgedrag van mensen en sociale en institutionele invloeden op het ontstaan en in stand blijven van problemen konden verklaren. Goffman, Merton en Rubin hebben ieder bijgedragen aan inzicht in de invloed van de sociale structuur en het sociale gedrag van mensen.

In de jaren zestig en zeventig legde de maatschappijkritische psychologie de zere vinger op het 'navelstaren', het eenzijdig kijken naar het individu los van zijn maatschappelijke omgeving. Het gestaltgebed van Perls kreeg bij wijze van grap een kritische parodie in 'The Getsmart Prayer'¹⁾

*You are you and I am I
And if by chance we find
Our brothers and sisters enslaved
And the world under fascist rule
Because we're doing our thing -
It can't be helped*

Zowel de psychoanalytici, de behaviouristen als de humanistische psychologen werd verweten dat zij door hun nadruk op individuele begeleiding aanpassingsgericht waren: de

cliënt moest zich aanpassen aan de heersende omstandigheden. De vraag die de maatschappijkritische beweging opwierp luidde: hoe kan je de mens zo kritiekloos losweken van zijn omgeving? Worden arbeiders niet geknecht, vrouwen niet onderdrukt, zwarten niet gediscrimineerd, lichamelijk en geestelijk gehandicapten niet als onvolwaardig gezien? De maatschappijkritische psychologie zette zich daarom in voor het doorbreken van onderdrukkende maatschappelijke structuren en voor maatschappelijke vernieuwing. Tegelijk werken aan persoonlijke en maatschappelijke bevrijding was het uitgangspunt, het persoonlijke was immers politiek.

In de jaren tachtig kwam het constructivisme op, een denkrichting die ervan uitgaat dat de werkelijkheid niet objectief te kennen is en dat begeleiding bestaat uit het samen nieuwe betekenissen scheppen rond een levensprobleem. In deze optiek streven hulpverleners geen objectieve opvatting na over het probleem van de cliënt, zij proberen de cliënt te helpen bij het scheppen van nieuwe betekenissen die de levensmogelijkheden van de cliënt kunnen verbreden. De waarde van het constructivisme voor het maatschappelijk werk moet zich nog bewijzen. De nadruk op betekenisgeving, taal en cultuur, het gebruik van metaforen, verhalen zowel als inzichtgevend als ook als begeleidend instrument lijkt echter nauw aan te sluiten bij het maatwerk dat het maatschappelijk werk van oudsher nastreeft.

Methodenstrijd

De 'strijd' tussen al deze sociaal-wetenschappelijke stromingen kende zijn evenknie in de methodestrijd in het maatschappelijk werk. Na de psychoanalyse en het werken op analytische lijnen kwamen in het werk achtereenvolgens gedragsgerichte, humanistische, cognitieve, communicatiegerichte, systemische en emancipatiegerichte begeleidingsmethodes in de mode.²⁾ De Canadese hoogleraar Maatschappelijk Werk Turner heeft een overzicht gemaakt van alle bestaande begeleidingsmethodes in het maatschappelijk werk. In zijn eerste druk (1973) kwam hij tot 9 methodes, in 1978 was dit uitgedijd tot 14 methodes, in 1985 waren het er al 22, en in de laatste druk in 1996 beschrijft Turner 27 maatschappelijk werk-methodes.³⁾

Het is de vraag is hoe maatschappelijk werkers zich kunnen oriënteren in dit woud van methodes. Welke begeleidingsmethode is nu geschikt om aandacht te geven aan de persoon, welke past bij de omgeving en welke richt zich op de wisselwerking persoon-in-omgeving? Ik kom hier nog op terug. Terugkijkend op de beroepsgeschiedenis kunnen we drie soorten oriëntaties onderscheiden: de monomethodische, de eclecticische en de multimethodische benadering.

Een monomethodisch georiënteerde maatschappelijk werker baseert zich - dat moge duidelijk zijn - op één methode. De eclecticisch georiënteerde gebruikt een toevallige verzameling van methodes, principes en modellen. Degene die zich multimethodisch oriënteert ten slotte, maakt bewust gebruik van de juiste methode op het juiste moment en beschikt dus over diepgaande kennis en vaardigheden van alle relevante maatschappelijk werk-methodes.

Wie zich over de geschiedenis van de beroepsontwikkeling buigt, ziet al snel dat in de loop van de tijd steeds weer nieuwe methodes enthousiast door maatschappelijk werkers 'als vernieuwend' werden omhelsd. Studenten aan de opleidingen leerden zich in elke nieuwe methodische periode 'monomethodisch kleden' volgens de laatste mode. Dit monomethodisch denken en handelen heeft het voordeel dat de cliënt up to date geholpen werd. Het nadeel is dat een maatschappelijk werker zich star kan opstellen en tegen de cliënt kan zeggen: 'Dit is mijn methode, zo werk ik en niet anders.' Past de cliënt niet bij de aanpak van de

monomethodische hulpverlener doordat de cliënt in de ogen van de hulpverlener te weinig introspectief vermogen heeft, niet is afgekickt of weigert in relatiebegeleiding te gaan, dan is dat jammer voor die cliënt en moet hij of zij maar elders hulp gaan zoeken. Zelfs een cliëntgecentreerde benadering kan dan eenzijdig zijn, want ook 'het luisterend oor' als 'de' methode bij uitstek heeft zijn beperkingen, omdat het steeds maar meegaan in het verhaal van de cliënt niet altijd passend is. Aanvullingen vanuit andere methodes zoals de gedragsgerichte, directieve of systeemgerichte benaderingen zijn dan gewenst: uitdagen, confronteren van de cliënt en het werken met opdrachten is soms immers passender dan de

Rogeriaanse meegaandheid.

Deze methode-gecentreerde benadering heeft overigens zijn langste tijd gehad. Tegenwoordig worden studenten maatschappelijk werk vooral op eclectische wijze opgeleid, d.w.z. in een mix van door opleiders omarmde modellen. Dit resulteert in een bonte verzameling van methodes, modellen en systemen van het maatschappelijk werk, en - bij gebrek aan eenheid - in grote verschillen tussen de opleidingen. In de eclectische oriëntatie wordt op intuïtieve gronden gebruik gemaakt van een min of meer toevallige verzameling bestaande methodes. Generaties maatschappelijk werkers zijn het beroep ingegaan met zo'n mix aan methodische principes en uitgangspunten. Zij beschreven deze toevallige mix als 'ik werk eclectisch, integratief of holistisch', maar bij doorvragen bleek het moeilijk uit te leggen wat dat precies inhield. Het nadeel van eclectisch werken is dat een vrij willekeurig samengeraapte verzameling methodische noties wordt toegepast onder het motto: 'Aan elke methode zit wel wat goeds, alles hangt met alles samen en er leiden verschillende wegen naar Rome.' Het gevaar van een soort anarchistische en chaotische beroepsuitoefening is niet irreëel. De methodische verantwoording blijft oppervlakkig: 'ik doe wat me goed lijkt'. Veel maatschappelijk werkers ervaren dit als een persoonlijke tekortkoming, maar dat is onterecht. Het ontbreken van een stevige methodische kapstok is veeleer een zwakke schakel in het beroep dan een persoonlijke tekortkoming.

Multimethodisch praktijkmodel

Na honderd jaar scholing in het maatschappelijk werk lijkt zo langzamerhand de tijd rijp voor wat ik de multimethodische oriëntatie noem.⁴⁾ Zoals de psycholoog Goldfried al in 1980 stelde:

'In het tekstboek van de toekomst, moeten we in de inhoudsopgave niet een opsomming van school A, school B, enzovoort tegenkomen met aan het eind een poging tot integratie door de schrijver - maar een blauwdruk van een variatie aan interventieprincipes met daarbij een aantal technieken en een indicatie voor het toepassen van de juiste techniek in de juiste cliëntsituatie met een variatie aan gepresenteerde problemen en individuele verschillen tussen cliënten en maatschappelijk werkers.'⁵⁾

Naar mijn mening is het mogelijk om de bestaande begeleidingsmethodes in het maatschappelijk werk onder te brengen in een multimethodisch praktijkmodel, waarmee de maatschappelijk werker in staat wordt gesteld steeds de meest passende begeleidingsmethode te kiezen. De kracht van dit model wordt gevormd door de bereidheid om kennis te nemen van inzichten uit alle relevante theoretische modellen. Door systematisch te onderzoeken welke hypothesen in een bepaald geval opgaan krijgt een probleeminschatting een individuele inhoud en kan zij bijdragen aan cliëntgerichte hulpverlening. Op basis van een taxatie van de hulpvraag (bijvoorbeeld: de cliënt is verward) ontstaat een aanwijzing voor het inzetten van

de juiste begeleidingsmethode (bijvoorbeeld: de Rogeriaanse counselingmethode). Zonder te hoeven vervallen in een empirische onderzoeksaanpak - bij probleemclassificatie 'schuldprobleem' heeft begeleidingsmethode X 60% kans op succes - is het werken met en onderzoeken van hulpverleningsprotocollen een manier om bij te dragen aan de kwaliteit van de beroepsuitoefening in het maatschappelijk werk.

Het multimethodische praktijkmodel is op basis van de volgende drie kenmerken in te delen:

1. een classificatie van problemen op drie probleemniveaus: het 'micro-persoonlijke', het 'macro-maatschappelijke' en het meso-niveau, de wisselwerking tussen persoon-omgeving.
2. een classificatie van methodes in dertien interventieniveaus (zie voor een uitwerking het kader met het voorbeeld van verliesproblematiek)
3. een protocollenboek met een indicatiestelling per protocol: van elke methode wordt omschreven welke indicaties ervoor zijn en er wordt een protocol gemaakt waarin de relevante begeleidingsmethodes worden beschreven.

Het eerste probleem/interventieniveau, dat zich op de persoon richt, maakt meestal gebruik van uit de psychologie en psychotherapie stammende begeleidingsmethodes. Op dit binnenpersoonlijk niveau kunnen zich vragen/belemmeringen voordoen op identiteitsvlak. Ook kan er sprake zijn van cognitieve belemmeringen in de zin van informatietekort, onrealistische gedachten of negatieve zelfinstructies. Cognitieve begeleidingsmethodes zijn dan geïndiceerd.

Is de pijnontlading geblokkeerd of gedeblokkeerd dan zijn ontladingsgerichte methodes geschikt. Als er sprake is van een gedragsmatige belemmering in de vorm van subassertief of agressief gedrag dan zijn gedragsgerichte begeleidingsmethodes aangewezen.

Bij lichamelijke belemmeringen in de vorm van hoofdpijn en hartzeer waar geen medische oorzaak voor is, is een lichaamsgerichte benadering geïndiceerd.

Bij moeilijkheden in het zich verstaanbaar maken ten gevolge van een lichamenlijk defect (stembanden verwijderd door kanker) of emotionele blokkades kunnen creatieve begeleidingsmethodes geïndiceerd zijn. Bij onaffe zaken waar cliënten spreken over 'ik blijf er toch mee zitten ondanks al het praten' is een ritueelgerichte begeleiding aangewezen.

Het tweede probleem-interventieniveau richt zich op de primaire groep: de partnerrelatie, het gezin, de familie kring. Hier is in geval van blokkades partnerrelatiebegeleiding, dan wel gezins- of familiebegeleiding geïndiceerd.

Het derde probleem/interventieniveau richt zich op het bredere sociale netwerk en de samenleving als geheel. Hier kunnen zich problemen voordoen t.g.v. wettelijke, normerende, onderdrukkende mechanismen op buurt-, organisatie-, politiek en justitieel niveau. Methodes als pleitbezorging, signalering, preventieprojecten en sociale actie zijn dan op hun plaats.

Het multimethodische model heeft allerlei voordelen: het vergemakkelijkt de onderlinge communicatie: aan ieder ander is te verantwoorden in welke cliëntsituatie op welk niveau interventies zijn gepleegd en op welk niveau nog interventies nodig zijn. Daarnaast leent het

model zich goed voor effectiviteitsonderzoek: elke begeleidingsmethode kan op haar effectiviteit worden onderzocht.

Anno 1999 is er bij de opleidingen en in het werkveld steeds meer draagvlak voor een methodische synthese. Zo spreekt het landelijk opleidingsprofiel maatschappelijk werk (1998) van 'een beginnend beroepsbeoefenaar die demonstreert dat hij in staat is om de verschillende methodieken en methodes van het maatschappelijk werk afzonderlijk of in combinatie met elkaar te hanteren.' Ook in vacatures wordt steeds meer gevraagd om maatschappelijk werkers die in staat zijn om met verschillende methodes te werken. Er gaan dan ook stemmen op om in de beroepsopleidingen maatschappelijk werk van de 21ste eeuw ten behoeve van een stevige methodische profilering een minimumaantal van twaalf begeleidingsmethodes aan te bieden. Dit zal het werk van de maatschappelijke werker in de 21ste eeuw - het helpen verlichten van individuele nood én het opkomen voor sociale rechtvaardigheid - zeker ten goede komen.

Herman de Mönnink is sinds 1976 als docent verbonden aan de opleiding Maatschappelijk Werk van de Hanzehogeschool Groningen. Daarnaast geeft hij vanuit zijn eigen praktijk post HBO-cursussen, supervisie en begeleiding. Dit jaar publiceerde hij Verlieskunde. Handreiking voor de beroepspraktijk. Maarssen: Elsevier/De Tijdstroom..

Noten

1. Gepubliceerd in het blad Rough Times (1972, 3, p. 7).
2. Veel methodische modellen in het maatschappelijk werk zijn geïnspireerd door sociaal-wetenschappelijke kennis van zaken uit de periode waarin zij opkwamen: het psychosociale model ofwel diagnostische school met een uitgesproken Freudiaanse basis; het functionele model; het problem-solving model; het gedragsmodificatiemodel; het cognitieve model; het taakgerichte model; het ego-model volgens de neo-Freudianen; het gezinsgerichte model; het ervaringsgerichte model; het familie ofwel contextuele model; het groepsmaatschappelijk werk-model; het transactionele model; het rol-model; het Rogeriaanse counselingsmodel; het Life-model; het crisisinterventie-model; het feministische model.
3. Turner, F.J. (1986) Social Work Treatment. Interlocking theoretical approaches. New York: Mcmillan.

Overigens is niet alleen de aanbodkant divers, ook aan de vraagkant krijgt de maatschappelijk werker te maken met een grote diversiteit aan hulpvragen. Hoeveel, dat wordt duidelijk als we kijken naar de classificatie die Turner in 1995 maakte. Hij onderscheidt maar liefst 79 diagnoses verdeeld over 8 hoofdprobleemcategorieën. Turner, F.J. (1995) Different diagnosis and treatment in Social Work. New York: The Free Press.
4. De term 'multimethodisch praktijkmodel' is (nog) geen algemeen ingeburgerde term, maar een benaming die ik zelf heb geformuleerd. Het multimethodisch praktijkmodel is een vrucht van jarenlang analyseren, eigen hulpverleningservaring en goed kijken naar belendende percelen van de verpleegkunde en klinische psychologie.
5. Goldfried, M. (1980) 'Toward a delineation of Therapeutic Change Principles'. American Psychologist, 11, 997.

